

Zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda u Republici Hrvatskoj

Barbir, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:420108>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

Danijela Barbir

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA U
REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Šibenik, 2022.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI ODJEL
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA U
REPUBLICI HRVATSKOJ

Završni rad

Kolegij: Ustavno pravo

Mentor: mr.sc. Krešimir Nimac, pred.

Studentica: Danijela Barbir

Matični broj studentice: 1219062177/16703

Šibenik, lipanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, DAVIDELA BARBIR, student/ica Veleučilišta u Šibeniku,
JMBAG 121906217716703 izjavljujem pod materijalnom i kaznenom odgovornošću i
svojim potpisom potvrđujem da je moj završni rad na preddiplomskom/specijalističkom
diplomskom stručnom studiju UPRAVNI STUDIJ pod naslovom: ZAŠTITA
LYDSKIH PRAVA I
TEMEJNIIH SLOBODA U REPUBLICI HRVATSKOJ

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na
objavlvenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz
necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj
visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Šibeniku, 21.06.2022.

Student/ica:

Barbir

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA U REPUBLICI HRVATSKOJ

DANIJELA BARBIR

barbirdan@gmail.com

Sažetak rada: Ljudska prava i temeljne slobode predstavljaju osnovno pravo svakog čovjeka stečeno rođenjem. Suvremene države unutar svog političko-pravnog poretka sve veću pažnju pridodaju upravo ljudskim pravima i temeljnim slobodama, te njihovoj zaštiti uslijed konstantnog kršenja i pojave sve različitijih oblika diskriminacije. Republika Hrvatska u svoje zakonodavstvo uključila je značajan broj međunarodnih instrumenata koji se koriste u zaštiti ljudskih prava, te je i sama kreirala zakonodavni okvir na čelu s Ustavom Republike Hrvatske i Ustavnim sudom kako bi se ljudska prava i temeljne slobode njezinih građana zaštitile i promicale na najbolji mogući način.

(33 stranica / 0 slika / 19 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u digitalnom repozitoriju Knjižnice Veleučilišta u Šibeniku

Ključne riječi: ljudska prava, Opća deklaracija, temeljne slobode, Ustav

Mentor: mr. sc. Krešimir Nimac, pred.

Rad je prihvaćen za obranu dana:

BASIC DOCUMENTATION CARD

Polytechnic of Šibenik

Batchelor Thesis

Administrative department

Professional Undergraduate Studies of Administrative study

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS IN THE REPUBLIC OF CROATIA

DANIJELA BARBIR

barbirdan@gmail.com

Abstract: Human rights and fundamental freedoms are a basic right of every human being acquired at birth. Modern states within their political and legal order pay more and more attention to human rights and fundamental freedoms and their protection due to constant violations and the emergence of increasingly different forms of discrimination. The Republic of Croatia has included in its legislation, a significant number of international instruments used in the protection of human rights, and has itself created a legislative framework led by the Constitution of the Republic of Croatia and the Constitutional Court to protect and promote human rights and fundamental freedoms.

(33 pages/ 0 figures / 19 references/ original in Croatian language)

Thesis deposited in Poytechnic of Šibenik Library digital repository

Keywords: human rights, Universal Declaration, Fundamental Freedoms, Constitution

Supervisor: mr. sc. Krešimir Nimac, lecutrer

Paper accepted:

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Cilj rada	1
1.2. Metode rada.....	1
1.3. Struktura rada	2
2. LJUDSKA PRAVA I TEMELJNE SLOBODE	3
2.1. Opći pojam ljudskih prava	3
2.1.1. Vrste ljudskih prava.....	7
2.1.2. Ograničenja ljudskih prava i temeljnih sloboda	11
2.2. Povijesno shvaćanje i razvoj ljudskih prava	13
2.3. Međunarodna regulativa ljudskih prava i temeljnih sloboda	15
3. ZAKONSKA REGULATIVA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNE SLOBODE U REPUBLICI HRVATSKOJ	19
3.1. Ustav Republike Hrvatske.....	19
3.2. Zakonodavni i institucionalni okvir u Republici Hrvatskoj.....	24
3.3. Akti strateškog planiranja.....	27
3.4. Europski standardi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u Republici Hrvatskoj.....	29
3.5. Hrvatska vanjska politika u području ljudskih prava i temeljnih sloboda	31
4. ZAKLJUČAK	33
LITERATURA	34

1. UVOD

Svako ljudsko biće od trenutka svoga rođenja dobiva određena prava koja se definiraju kao temeljna ljudska prava. Pravo na ostvarivanje ljudskih prava svoje povijesne korijene vuče iz brojnih međunarodnih doktrina i ustanova. Također, jednim od najvažnijih dokumenata na kojima se temelji zaštita ljudskih prava, Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, istaknuto je kako su svi ljudi rođeni slobodni, te imaju jednako dostojanstvo i jednaka prava, a isto se navodi odmah na početku, u odredbama prvog članka deklaracije. Prema tome, osnovna su ljudska prava zajamčena svim ljudima, a temelje se na njihovom postojanju i imaju karakteristike neotuđivosti, odnosno ni jednom čovjeku na svijetu ne smiju biti oduzeta (Kolednjak, Šantalab, 2013.).

1.1. Cilj rada

Cilj ovog rada je prikazati osnovne pojmove ljudskih prava i temeljenih sloboda kroz zakonsku regulativu koja iste štiti unutar zakonodavnog okvira propisanog od strane Republike Hrvatske.

1.2. Metode rada

Rad je izrađen korištenjem nekoliko znanstvenih metoda. Metodom analize prikupljena je i obrađena dostupna literatura, dok su u daljnjim fazama izrade korištene metode sinteze i kompilacije.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen u nekoliko osnovnih poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja uvod rada. Drugo poglavlje odnosi se na opći pojam ljudskih prava i temeljnih sloboda, u kojem se prikazuje podjela ljudskih prava i njihova kategorizacija, mogućnosti ograničenja ljudskih prava i temeljnih sloboda čovjeka, povijesno shvaćanje i razvoj ljudskih prava kroz povijest, te u konačnici međunarodnu regulativu ljudskih prava i temeljenih sloboda. Treće poglavlje rada prikazuje zakonsku regulativu koja jamči zaštitu ljudskih prava u okvirima Republike Hrvatske. Tako je riječ o Ustavu Republike Hrvatske kao osnovnom pravnom aktu kojim se u nekoj državi, pa tako i u Republici Hrvatskoj definiraju i štite ljudska prava. Također, prikazani su i ostali zakoni i ostali propisi koji se u Republici Hrvatskoj uzimaju u obzir prilikom zaštite ljudskih prava. Osim toga, istaknuti su i akti strateškog planiranja, kao i europski standardi s kojima su usklađeni i propisi Republike Hrvatske koji se tiču ljudskih prava i temeljnih sloboda. U konačnici istaknute su i akcije hrvatske vanjske politike koja se provodi u svrhu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

2. LJUDSKA PRAVA I TEMELJNE SLOBODE

Pojam ljudskih prava igra jednu od ključnih uloga na područjima: etike, političke filozofije, prava i politike, posebice kada je riječ o razdoblju koje počinje s drugom polovicom 20. stoljeća u kojemu je svaka ozbiljnija debata koja je uključivala suvremenost sadržavala bar osnovni pojam ljudskih prava. Ljudska su prava istaknuta kroz Opću deklaraciju o ljudskim pravima¹ koja je donesena prije više od 70 godina i predstavlja jedan od najutjecajnijih pravnih akata i svakako akt koji je preveden na najviše svjetskih jezika. Tim su se aktom uspostavila takozvana suvremena ljudska prava, te koji svakog čovjeka pretvara u subjekt međunarodnog prava. Na takav se način raskinula veza s pozitivističko – pravnim konceptima koji su ljudska prava stavljali isključivo u domenu svake države pojedinačno (Čulo, 2020.).

2.1. Opći pojam ljudskih prava

Istaknuto je kako svaki čovjek, odnosno svi ljudi, posjeduju svoja temeljna prava koja se u osnovi odnose na pravo na život, pravo na slobodu te pravo na sigurnost i sreću. Takva prava ne ovise ni u kom slučaju o volji pojedinca ili grupe ljudi (Mitrović, Grbić Pavlović, Pavlović 2016.). Postojanje ljudskih prava poželjno je iz razloga što za osnovnu svrhu ima zaštitu pojedinca kao osobe. Nepoštivanje ljudskih prava ni u kom slučaju ne može biti opravdano, čak ni u situacijama u kojima iz toga mogu proizaći i veća dobra drugih ljudi. Također, na ljudska prava ne smije utjecati i političko pogađanje, a ona osoba koja posjeduje ljudsko pravo jedina može odlučiti o tome želi li izvršavati isto ili ga se želi u potpunosti odreći. Sukladno teoriji ljudskih prava nužno je razlikovati tri osnovna pitanja:

1. Zašto su ljudskim bićima dodijeljena ljudska prava i koja su to ljudska prava?
2. Što podrazumijeva imanje ljudskih prava?

¹Odluka o objavi Međunarodne deklaracije o ljudskim pravima, Narodne novine 28/96

3. Da li je moguće i ako jest, u kojim situacijama je moguće ograničavati ljudska prava? (Kolednjak, Šantalab, 2013.).

Također, ljudska prava se smatraju i prirođenim pravima svake osobe i pojedinac ih posjeduje temeljem činjenice da postoji, bez da se osobe dijele prema: rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeroispovijesti, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili društvenom podrijetlu, stečenoj imovini, rođenju ili nekom drugom statusu, te je također potrebno zanemariti i političke, pravne ili međunarodne statute države ili regije kojoj pripada. Prema tome, osnova za utemeljenje ljudskih prava je uvažavanje dostojanstva i osnovnih vrijednosti svakog pojedinca. Primjerice, preambula Opće deklaracije o ljudskim pravima navodi kako je osnovni temelj svake slobode, pravde i mira bilo gdje u svijetu priznanje i postojanje urođenih dostojanstava te neotuđivih prava koja su jednaka za apsolutno sve članove ljudske populacije. Osnovnim se postulatom u suvremenom društvu smatra činjenica da je svako ljudsko biće rođeno slobodno te da je jednako u dostojanstvu i svim pravima (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

Ljudska prava predstavljaju kategorije koje su neotuđive i nerazdvojive i ne smatraju se zaslugama ili nagradama, te nisu prenosiva niti se mogu oduzeti pojedincu. Također, ljudska se prava smatraju neponištivima, što podrazumijeva činjenicu da ne mogu biti ukinuta od strane vladara, predsjednika, parlamenata ili vlada bilo koje države ili zajednice. Osim toga, ljudska se prava smatraju nedjeljivima, odnosno ista su međusobno povezana i međusobno ovisna, što podrazumijeva činjenicu da nije prihvatljivo poštovati samo neka od ljudskih prava, posebice iz razloga što je sva ljudska bića potrebno tretirati jednako i bez diskriminacije. Postoji značajan broj teorijskih prijepora oko istaknutih karakteristika, ali i mnoštvo situacija u praksi kod kojih je očigledan sukob ljudskih prava u određenoj mjeri. Nažalost, u suvremenom je svijetu vrlo rasprostranjeno i sustavno kršenje ljudskih prava, a karakteristike kao što je njihova urođenost ili neotuđivost u značajnom broju slučajeva predstavljaju tek teorijske ideale (Mihaljević, 2011.).

Kako bi se potvrdila duboka privrženost temeljnim ljudskim pravima i slobodama, koji predstavljaju temelje pravde i mira, a najbolja im je zaštita omogućavanje istinske političke demokracije, nužno je da sve zemlje poduzmu odgovarajuće korake kojima bi omogućile

ostvarivanje ljudskih prava propisanih Općom deklaracijom o ljudskim pravima. Nužno je da sve zemlje koje su prihvatile Opću deklaraciju o ljudskim pravima zajedničkim silama stvaraju početne korake za ostvarenje:

Prava na život

Pravo svake osobe na život regulirano je odnosno zaštićeno zakonom. Ni jednu se osobu ne smije namjerno lišiti života, osim u slučajevima kada se izvršavaju smrtne kazne prema presudama za kaznena djela koja takvu kaznu predviđaju u zakonskim propisima. Također, ni jedna osoba ne smije biti podvrgnuta mučenjima ili nečovječnim ili ponižavajućim postupcima ili kaznama. Osim toga, ni jedna se osoba ne smije držati u ropstvu bilo kojeg oblika, te se isto tako, nijedna osoba ne smije prisiljavati na izvršavanje prisilnog ili obveznog rada.

Prava na slobodu i sigurnost

Svaka osoba ima pravo na slobodu te na poštivanje osobne sigurnosti. Svaka osoba koja je uhićena ili pritvorena u najkraćem mogućem roku mora biti izvedena pred sudca ili neko drugo, zakonom određeno, tijelo koje predstavlja sudbenu vlast. Također, takve osobe imaju pravo na suđenje u razumnim rokovima ili da budu puštene na slobodu do početka sudskog postupka. Puštanje osoba na slobodu može podrazumijevati i uvjetovanje davanja jamstva da će da osoba pristupiti suđenju po početku postupka. U konačnici, sve osobe koje su uhićenjem ili pritvaranjem lišene slobode imaju pravo pokretanja sudskog postupka u kojemu će se u razumnom roku donijeti odluka o zakonskoj ispravnosti pritvaranja ili će se razmatrati puštanje na slobodu ukoliko se navedeno pritvaranje proglašeno nezakonitim.

Prava na pošteno suđenje

U svrhu utvrđivanja prava pojedinca koji proizlaze iz građanske naravi ili u situacijama koje podrazumijevaju podizanje optužnice za počinjenje kaznenog djela, svaka osoba ima pravo na ispitivanje njegova slučaja od strane zakonom ustanovljenog, neovisnog i nepristranog suda, te da se ispitivanje izvrši unutar razumnih rokova. Presude koje se donose u takvim slučajevima moraju biti javne, iako postoji mogućnost isključivanja sredstva javnog priopćavanja i javnosti iz postupka cjelokupne rasprave ili jednog njezinog

dijela iz razloga koji se u demokratskom društvu prezentiraju kao zaštita interesa morala, zaštita javnog reda ili zbog pitanja državne sigurnosti, zbog zaštite interesa i života maloljetnika ili privatnosti života stranaka ili u slučajevima kada se sudskom procjenom donese zaključak kako je isto nužno zbog štetnosti javnosti za interese pravde.

Prava na poštovanje privatnog te obiteljskog života

Svaka osoba ima pravo na poštovanje njezina privatnog života kao i obiteljske situacije, te doma u kojemu boravi. Javna se vlast ne smije uplitati u ostvarivanje takve vrste prava, osim u slučajevima kada zakon to dozvoljava, te u slučajevima kada je to nužnost za demokratsko društvo zbog zaštite sigurnosti države, održavanja javnog reda i mira ili održavanja državnih gospodarskih dobrobiti te u situacijama u kojima je potrebno spriječiti izbijanje nereda ili dodatnih zločina te radi zaštite ljudskog zdravlja te prava i temeljnih sloboda drugih osoba.

Slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti

Svaka osoba mora imati pravo na slobodno izražavanje vlastitog mišljenja, savjest, kao i na izbor vlastite vjeroispovijesti. Ovakav oblik prava podrazumijeva i slobodu da se odabrana vjeroispovijest ili neko od uvjerenja promijeni i slobodu da osoba može pojedinačno ili uključena u neke zajednice, te na javan način iskazati odabranu vjeroispovijest i uvjerenja bogoslužjima, proučavanjima, praktičnim vršenjima i obredima koji se vrše. Slobodno iskazivanje vjeroispovijesti i mišljenja ograničavati će se isključivo u situacijama koje propisuje zakon, te u kojima je nužno zaštititi interes javnog reda i mira te zaštite zdravlja te prava i temeljnih sloboda drugih osoba.

Slobodu izražavanja

Svaka osoba ima pravo na slobodno izražavanje. Takvo pravo podrazumijeva postojanje slobodnog mišljenja, slobodnog primanja i prosljeđivanja informacija bez mogućnosti da se u isto umiješaju javne vlasti te bez postavljanja granica.

Slobodu okupljanja i udruživanja

Svaka osoba ima pravo na slobodno mirno okupljanje i mogućnosti udruživanja s drugima. Također ima pravo osnivati sindikate ili im se pridružiti u cilju zaštite vlastitih interesa. Nije moguće ograničavati takva prava, osim u situacijama koje propisuje zakon, te koje se propisuju kako bi se unutar demokratskog društva zaštitila državna sigurnost, javni red i mir, ali i kako bi se spriječili neredi i počinjenja zločina, kako bi se zaštitilo zdravlje ili društveni moral, ali i kako se u opasnost ne bi dovela ljudska prava i temeljne slobode drugih osoba.

Prava na sklapanje braka

Svaki muškarac i svaka žena, koji su ostvarili dobnu granicu za sklapanje braka imaju pravo na stupanje u isti te pravo na zasnivanje vlastite obitelji. Ova se vrsta prava nužno ostvaruje uz primjenu zakona koju uređuje predmetno područje.

Prava na djelotvorne pravne lijekove

Svaka osoba čija su ljudska prava i temeljne slobode priznane Općom deklaracijom o ljudskim pravima imaju pravo da ima se omogućiti pristup djelotvornim pravnim sredstvima u odnosu s domaćim državnim tijelima, čak i u slučajevima kada je povreda počinjena od strane osobe koja je bila u službenom svojstvu (Pastuović, 2020.).

2.1.1. Vrste ljudskih prava

Ljudska se prava smatraju općima, odnosno univerzalnima, primjenjuju se jednako i bez postojanja diskriminacije, na sva ljudska bića ne uzimajući u obzir njihovu rasu, spol, jezik, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, stečenu imovinu, rođenje, obrazovanje, društveni položaj ili bilo koju drugu osobinu čovjeka. Ponekad je potrebno određene skupine ljudi, kao što su to žene i djeca, izbjeglice i druge, zaštititi

donošenjem i primjenom posebnih akata, primjerice Konvencije o pravima djece,² Konvencije o ukidanju svih vrsta diskriminacije žena³, Konvencije o pravima osoba s invaliditetom⁴ i sličnima. Na takav se način ne ugrožavaju načela univerzalnosti ljudskih prava, već je takvim načinom moguće efikasnije i preciznije zaštititi posebno osjetljive skupine. Također, kako je i ranije navedeno, ljudska prava su urođena prava svakog čovjeka i nisu otuđiva, odnosno ljudska se prava stječu po rođenju svakog ljudskog bića te mu ista ne mogu biti oduzeta. Osim toga, ljudska se prava ne tretiraju kao zasluga ili nagrada i nije ih moguće pokloniti ili oduzeti, već su dijelom svakog čovjeka temeljem činjenice njegova postojanja. U konačnici, ljudska prava se ne mogu dijeliti i međusobno ovisiti jedna od drugima što podrazumijeva činjenicu da se neka od osnovnih ljudskih prava ne mogu ostvarivati, a da se istovremeno ne ostvaruju neka druga prava, primjerice ukoliko osobi nije omogućena sloboda kretanja ne može ostvarivati ni prava kao što je sudjelovanje u kulturnim događanjima u svojoj zajednici i slično. Ako se ljudska prava promatraju u vremenu u kojemu su spoznana i priznata, moguće ih je promatrati kao prava triju generacija (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

U prvu generaciju ljudskih prava uključena su građanska i politička prava koja podrazumijevaju slobodno izražavanje, pravo na život, pravo na pravično suđenje i slična prava. U drugu generaciju ljudskih prava uključuju se ekonomska, socijalna i kulturna ljudska prava. Neka od ljudskih prava koja se podrazumijevaju u ovoj generaciji su adekvatnost životnog standarda, zaštita zdravlja, mogućnosti obrazovanja i slično. Posljednju, treću generaciju ljudskih prava čine prava koja se odnose na društvo u cjelini, a odnose se na pravo na razvoj, pravo na mir te pravo na zdravo okruženje (Kolednjak, Šantalab, 2013.).

²UNICEF, Convention on the Rights of Children, raspoloživo na: <https://www.unicef.org/croatia/en/convention-rights-child>

³MUP RH, Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena i Fakultativni protokol uz Konvenciju, raspoloživo na: <https://mup.gov.hr/online-prijave/zastita-djece-i-obitelji/nasilje-u-obitelji-281678/konvencija-o-uklanjanju-svih-oblika-diskriminacije-zena-i-fakultativni-protokol-uz-konvenciju/281943>

⁴Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, Narodne novine 6/07

Građanska i politička prava

Prvi dokumenti kojima se garantiraju prava svake osobe, te koji ističu i vrijednosti njegovih sloboda povezuju se s pojavom prvih ustavnih akata. Prema tome, sva prava ljudi i građana neke zemlje, zajedno s uspostavom ustrojbenih sustava ograničenja i nadzora, smatraju se najbitnijim odrednicama Ustava kao osnovnog pravnog akta svake zemlje (Smerdel, 2013.).

Kako je i ranije navedeno, građanska i politička ljudska prava dijelom su prve generacije ljudskih prava. Takva prava podrazumijevaju da svaka osoba mora imati osiguran miran i dostojanstven život, a ujedno predstavljaju i uvjete za stvaranje demokratskih sustava unutar kojih sve osobe imaju jednaka prava neovisno radi li se o građanskom životu ili političkom aspektu. Jedna od najznačajnijih prava koja obilježavaju ovu generaciju je pravo na život, pravo na slobodu, pravo na osobnu sigurnost, pravo na brak i zasnivanje obitelji, pravo na slobodno kretanje, pravo na slobodan govor, pravo na jednakost pred zakonom, pravo na slobodno mišljenje, savjest i vjeroispovijest, izražavanje, okupljanje te udruživanje, biračko pravo, te prava koja uključuju azil i državljanstvo, prava koja zabranjuju ropstvo, mučenje i ponižavajuće postupke, te zabranu diskriminacije prema ženama (Centar za socijalnu skrb, 2019).

Gospodarska, socijalna i kulturna prava

Druga generacija ljudskih prava podrazumijeva gospodarska, socijalna te kulturna ljudska prava, a koje se izravno povezuju s sigurnosti u gospodarstvu te socijalnom sigurnosti. Ova vrsta prava pretpostavlja preduvjete za mogućnosti optimalnih načina zadovoljenja potreba stanovnika. Tako, na primjer, ova prava uključuju: prava povezana s imovinom i privatnim vlasništvom, prava povezana s radom, pravo na slobodu izbora zanimanja i pravo na plaću, pravo na odmor i slobodno vrijeme, pravo na obrazovanje te prava koja se tiču sudjelovanja u kulturnim događanjima u zajednici (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

Tek početkom 20. stoljeća bilježi se pojava socijalnih i gospodarskih prava, te se isti uključuju u ustave svake zemlje i time postaju takozvana prava druge generacije. Prema tome, u ustave se ugrađuju i pozitivna prava koja omogućuju činjenicu da država svojim

stanovnicima, kroz vlastiti zakonodavni okvir, osigurava određenu sigurnost i ispunjava određene interese, uz uvjet da su jednaki svim građanima. Do tada, u ustave su se ugrađivala samo klasična prava odnosno takozvana negativna prava (Smerdel, 2013.).

Kolektivna prava

Treća, ujedno i najmlađa, generacija ljudskih prava sastoji se od takozvanih kolektivnih prava. Takva prava se ne odnose na individualna prava koja nose pojedinci, već je riječ o pravima koja se odnose na društvene skupine ili kolektive. Ovu se generaciju ljudskih prava izravno povezuje i s globalnim načinom odgoja i obrazovanja te s nacionalnim interesom svake države (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

Najjednostavnije opisano, može se reći kako se u prava treće generacije ubrajaju:

1. Prava grupa te kolektivna prava,
2. Prava koja se odnose na samoopredjeljenje,
3. Prava koja uključuju ekonomski i socijalni razvoj zajednice,
4. Prava povezana s životom u zdravoj okolini,
5. Prava na korištenje prirodnih resursa,
6. Prava na sve mogućnosti komunikacije,
7. Prava povezana s kulturološkim nasljeđem,
8. Prava povezana s generacijskom jednakosti i održivošću.

Prema tome, za ljudska prava treće generacije može se reći kako su jedan od oblika jamstva da životni prostor ljudske populacije ni u jednom trenutku neće biti toliko oštećen ili pak potpuno uništen, već će se prirodni resursi sačuvati i za buduće generacije. Republika Hrvatska jedna je od stranki i potpisnika značajnog broja međunarodnih ugovora koji se tiču zaštite ljudskog okoliša, čime se dodatno podržavaju i osiguravaju prava na zdrav život i očuvan okoliš za sve njezine građane. Ova prava podrazumijevaju i stalnu edukaciju i podizanja svijesti svih stanovnika koji nastanjuju planet Zemlju, posebice iz razloga što svaki pojedinačni pothvat ili akcija na lokalnim razinama može dovesti do širenja pozitivnog učinka i na regionalnu ali i na globalnu razinu.

U suvremenom se svijetu počinje govoriti i o nastanku i četvrte generacije ljudskih prava, a koja će uključivati komunikacijska prava te koja će se odnositi na ljudska prava povezana s informacijskim društvom kakvo je danas (Kolednjak, Šantalab, 2013.).

2.1.2. Ograničenja ljudskih prava i temeljnih sloboda

Ni jedna država nije imuna ni oslobođena teških situacija, kriznih situacija te različitih vrsta katastrofa koje je mogu zadesiti. U takvim se situacijama moraju razmatrati ozbiljnija ograničenja osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Situacije u kojima se pojavljuje nužna obrana od vanjskih neprijatelja, slučajevi pobune ili pojave terorizma te bilo koje vrste katastrofe onemogućuju građanima korištenje zakonom zajamčenih sloboda ali i s drugog aspekta, podrazumijevaju da će se poduzeti radnje koje će se odnositi na obranu teritorija države, suprotstavljanje novonastalim opasnostima te poduzimanje svih mjera za očuvanje zajednice (Smerdel, 2013.).

Najvažnijim međunarodnim dokumentima koji definiraju i štite ljudska prava propisane su mogućnosti kojima se pojedina prava i temeljne slobode čovjeka mogu opozivati, ali samo privremeno. Privremeni opoziv, odnosno odstupanja od ljudskih prava, imaju drugačiji karakter od trajnih ograničenja, iz razloga što se odnose samo u najozbiljnijim situacijama te traju samo do završetka takvih situacija. Pojmovi koje se odnose na izvanredna stanja vrlo često mogu biti neodređeni ili uopćeni, dok s druge strane ukoliko dođe do ratnog stanja, situacija je vrlo jasna. Upravo se iz tog razloga, za izvanredna stanja koriste izrazi poput opsadnog stanja, stanja nužde te stanja neposrednih javnih opasnosti i slično. Takvi pothvati za cilj imaju ostavljanje prostora kojim je moguće obuhvatiti značajan broj različitih situacija u kojima se može dogoditi ugrožavanje opstanka neke države ili njezinih stanovnika, kao što je to slučaj s oružanim pobunama, terorizmom, državnim udarima, neredima velikih razmjera, pojavom prirodnih katastrofa i sličnim situacijama (Mitrović, Grbić Pavlović, Pavlović, 2016.).

Prema članku 29. propisanom u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima korištenje vlastitih prava i sloboda može se ograničiti isključivo u situacijama koje su propisane zakonom, te

isključivo iz razloga nužnog poštivanja prava drugih osoba te zbog ispunjavanja pravednih moralnih zahtjeva, osiguravanja javnog reda te zaštite općeg blagostanja demokratskog društva.

Mogućnosti ograničavanja ljudskih prava osigurane su Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁵ te nacionalnim propisima, od kojih je najvažniji Ustav Republike Hrvatske⁶.

Prema tome, postoje uvjeti i situacije u društvu koje mogu dovesti do ograničavanja ljudskih prava, no nužno moraju biti ispunjeni i određeni uvjeti:

- Mogućnosti ograničenja moraju biti unaprijed definirane ustavom ili nekim od posebnih zakona,
- Postavljena ograničenja moraju nužno biti razmjerna prirodi potreba za ograničenjima za svaki pojedini slučaj, što pretpostavlja činjenicu da sama ograničenja ne smiju biti većeg opsega ili trajanja nego što je to po prirodi situacije nužno,
- Ograničenja nekih od ljudskih prava i temeljnih sloboda moguće je provesti isključivo u slučajevima kada je potrebno zaštititi ljudska prava i temeljne slobode drugih osoba.

U konačnici, potrebno je istaknuti kako bilo koje ograničenje ljudskih prava, pa čak ni u slučajevima kada se radi o ratnom stanju, neposrednoj ugroženosti neovisnosti ili jedinstvenosti države, te velikim prirodnim katastrofama, ne smiju rezultirati nejednakostima osoba kada se u obzir uzme njihova rasa, boja kože, spol, vjera te nacionalnost ili socijalno podrijetlo (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

⁵Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Međunarodni ugovori 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

⁶Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

2.2. Povijesno shvaćanje i razvoj ljudskih prava

Ljudska prava predstavljaju osnovna prava svih ljudskih bića. Pomoću njih se definira odnos pojedinaca i struktura moći, posebice kada je riječ o državi, a njihovo je osnovno usmjerenje okrenuto prema mogućnostima jačanja pojedinca i kontroli nad istim subjektima moći. S pravnog aspekta ljudska prava moguće je definirati kao skupove pojedinačnih ali i kolektivnih prava koja su priznata u suverenim državama, te su ugrađena i u njihove ustave jednako kao i u međunarodno pravo. Ljudska prava, u isto vrijeme, za ulogu imaju i ograničavanje državne moći te istovremeno zahtijevaju od države poduzimanje pozitivnih mjera za osiguravanje okoline unutar koje svaka osoba može uživati i koristiti svoja ljudska prava, a da je pritom jednaka svakoj drugoj osobi (Aćić, 2016.).

Počeci isticanja potrebe za priznavanjem postojanja i zaštitom osnovnih ljudskih prava javili su se još u antičkom dobu za vrijeme starih Grka, kada su se ideje koje su podrazumijevale jednakost ljudi i njihova prirodna odnosno urođena prava razmatrali u filozofskim okvirima bez ikakvih poveznica s političkim prilikama. Već su prvi filozofi isticali kako su svi ljudi rođeni jednaki te da sukladno tomu moraju imati i ista prava odnosno to se mora odraziti i na njihov društveni status. Potom, koncept prirodnih ljudskih prava nastavio se razvijati kroz pojavu ranog kršćanstva i drugih religija, da bi se postupno prenio iz filozofskog područja na područje koje se predstavlja kao političko i pravno. Povijesno gledano, značajan je broj filozofa i političkih mislioca doprinio razvoju osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, primjerice govori se o Thomasu Hobbesu, Johnu Lockeu, Jean-Jacquesu Rousseau, Voltaireu, dok se najznačajnijim povijesnim dokumentima koji su se bavili ovim područjem smatraju:

- Hamurabijev zakonik (17-18. st. pr. n. e.)⁷,
- Magna Carta Libertatum (1215.)⁸,
- Habeas Corpus Act (1676.)⁹,

⁷Hamurabijev zakonik, raspoloživo na: <https://www.starapovijest.eu/hamurabijev-zakonik/>

⁸Magna Carta Libertatum, raspoloživo na: <https://www.britannica.com/topic/Magna-Carta>

- Američka Deklaracija neovisnosti (1776.)¹⁰,
- Ustav Sjedinjenih Država (1787.)¹¹,
- Američka povelja prava (1789.)¹²,
- Francuska Deklaracija o pravima čovjeka i građana (1789.)¹³,
- Deklaracija o pravima žene i građanke (1791.)¹⁴.

Do razdoblja Drugog svjetskog rata ljudska su se prava priznavala tek unutar nacionalnih okvira i granica pojedine države, dok se tek u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata, kao rezultat stradanja koja su se dogodila razvijaju ideje o ljudskim pravima i temeljnim slobodama koje je potrebno zaštititi na međunarodnim razinama, što je posljedično dovelo i do osnivanja Ujedinjenih naroda 1945. godine. Prema tome, Ujedinjeni narodi predstavljaju organizaciju čije su sastavnice gotovo sve suvremene države, a time i Republika Hrvatska, a udružene su u cilju očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti država i njihovih stanovnika, te s ciljem razvijanja prijateljskih odnosa između država članica, poticanje dodatne međunarodne suradnje te kontinuirana zaštita osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Na dan 10. prosinca 1948. godine na sastanku Opće skupštine Ujedinjenih naroda prihvaćen je i usvojen dokument pod nazivom Opća deklaracija o ljudskim pravima, te se prema tome 10. prosinca obilježava kao Međunarodni dan ljudskih prava. Opća deklaracija o ljudskim pravima predstavlja osnovni i sveobuhvatni dokument koji definira zaštitu ljudskih prava, te iako nije obvezujućeg karaktera smatra se međunarodnim standardom zaštite ljudskih prava. Tek 1966. godine načela Deklaracije postaju pravno obvezujuće prirode, odnosno 1976. godine kada na snagu stupaju i dokumenti poput Međunarodnog

⁹Habeas Corpus Act, raspoloživo na: <https://www.britannica.com/topic/Habeas-Corpus-Act-England-1679>

¹⁰Američka Deklaracija o nezavisnosti, raspoloživo na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14286>

¹¹Constitution of United States, raspoloživo na: https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm

¹²US Bill of Rights, raspoloživo na: <https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights-transcript>

¹³Deklaracija o pravima čovjeka i građanina, raspoloživo na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=14287>

¹⁴Olympe de Gouges, raspoloživo na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=69447>

pakta o građanskim i političkim pravima¹⁵ te Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima¹⁶, a koji svoje standarde preuzimaju i razrađuju kroz Opću deklaraciju (Centar za socijalnu skrb, 2019.).

Snažna propaganda koja obuhvaća ljudska prava, a provodi se u suvremenom svijetu povezana je s individualističkom koncepcijom društva. Također, isto se smatra rezultatom jačanja ideologija koje nastoje formirati međunarodne političke poretke koji bi se temeljili na afirmacijama pojedinaca i njihovih prava. Suvremeni međunarodni poredak osnovna ljudska prava shvaća vrlo široko, stoga u ista ubrajaju i pravo na život, slobodu, prava vlasništva, pravo sigurnosti, sreća, pravo razvoja, socijalna pravda, mir i dostojanstvo te demokracija i pružanje otpora ugnjetavanju (Mihaljević, 2011.).

2.3. Međunarodna regulativa ljudskih prava i temeljnih sloboda

Kako je i ranije spomenuto, do razdoblja Drugog svjetskog rata područje ljudskih prava reguliralo se isključivo unutar granica pojedinih država, a prava pojedinca odnosno građanina proizlazila su isključivo iz prava i sloboda koje su bile definirane pravnim poretkom i zakonima u dotičnoj zemlji. Takva je praksa promijenjena nakon završetka rata, posebice angažmanom Ujedinjenih naroda u zaštiti ljudi odnosno osnovnih ljudskih prava. Izraze „ljudska prava“ i „temeljne slobode“ definirala je Povelja Ujedinjenih naroda¹⁷ i

¹⁵Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, raspoloživo na: https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwja07CJlfb3AhXVUOUKHWILCLoQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fpravamanjina.gov.hr%2FUserDocsImages%2Farhiva%2Fpdf%2Fmedjunarodni%2Fmedjunarodni_pakt_o_gradjanskim_i_politickim_pravima.pdf&usg=AOvVaw0HBy4pb3Tv37g81umorUTm

¹⁶Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, raspoloživo na: https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwja07CJlfb3AhXVUOUKHWILCLoQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fpravamanjina.gov.hr%2FUserDocsImages%2Farhiva%2Fpdf%2Fmedjunarodni%2Fmedjunarodni_pakt_o_gradjanskim_i_politickim_pravima.pdf&usg=AOvVaw0HBy4pb3Tv37g81umorUTm

¹⁷Odluka o objavljivanju Povelje Ujedinjenih naroda, Narodne novine 15/1993

Opća deklaracija o ljudskim pravima, koje ujedno predstavljaju i osnovne međunarodne dokumente Ujedinjenih naroda o zaštiti ljudskih prava (Micheline, 2004.).

Povelja Ujedinjenih naroda iz 1945. godine pokrenula je nove međunarodne odnose i zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Kroz povelju je kao glavni cilj istaknut razvoj i trajno poticanje poštovanja ljudskih prava svakog čovjeka te njegovih temeljnih sloboda neovisno o njegovoj rasi, spolu, jeziku ili vjeroispovijesti. Međutim, sama Povelja nije utvrdila ni razradila ljudska prava i temeljne slobode, već je to učinjeno donošenjem i usvajanjem Opće deklaracije o ljudskim pravima. Opća se deklaracija o ljudskim pravima smatra jednim od najvažnijih međunarodnih dokumenata kojima su propisana prava čovjeka odnosno temeljna prava i slobode. Svi međunarodni dokumenti koji se tiču ljudskih prava i njihove zaštite neovisno o kojoj se svjetskoj ili europskoj državi radi, proizašli su i temelje se upravo na Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, a njezina su osnovna načela dijelom gotovo svih sustava suvremenih država. Opća deklaracija o ljudskim pravima postala je i globalnim instrumentom ljudskih prava jer je prvotno zamišljeni neobvezujući karakter dobio i pravno obvezujuću prirodu temeljem običajnog međunarodnog prava (Mihaljević, 2011.).

Slijedeći koraci koji su potvrdili ljudska prava i temeljne slobode bili su usvajanje dvaju akata 1966. godine, a radi se o međunarodnim dokumentima pod nazivima: Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima te Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Usvajanjem ova dva dokumenta definirana je obveza svake pojedine države da kroz vlastiti ustav, zakonodavni okvir te druge propisane mjere svakom svom građaninu i pojedincu omogući normalno korištenje njegovih građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Jedno od najvažnijih ljudskih prava koje je definirano ovim dvama paktovima je i pravo svake osobe na žalbu (Spajić Vrkaš, Kukoč, Bašić, 2001.).

Međunarodna politika koja je vođena od druge polovice 20. stoljeća od strane tijela Ujedinjenih naroda, na osnovu ranije spomenutih temeljnih dokumenata usvajala je i druge brojne dokumente kao što su deklaracije, konvencije i drugi akti koji su za cilj imali prepoznati i definirati djela koja su u suprotnosti s načelima donesenih i usvojenih

deklaracija i paktova. Svi su akti doneseni sa svrhom da preciziraju, pojasne te prošire osnovna ljudska prava unutar pojedinih segmenata života. Pritom, pojavio se jedan od osnovnih problema u pitanju ljudskih prava i njihove zaštite, a to je nositelj samih prava uz pitanje da li se osoba ujedno može smatrati i subjektom međunarodnog prava. S obzirom da Ujedinjeni narodni počivaju na načelu jednakosti koje obuhvaća sve države članice, a usvojena Povelja Ujedinjenih naroda ne dozvoljava uplitanje u predmete koji prema svojoj prirodi pripadaju unutrašnjoj nadležnosti svake pojedine zemlje, jednostavno je za zaključiti da je ljudska prava vrlo teško zaštititi ako se ta prava krše u okviru same države. Iako ljudska prava ne pripadaju isključivo unutarnjoj nadležnosti države, manipulacija ljudskim pravima i njihovo kršenje bilo je i još je uvijek, vrlo česta pojava. Naime, značajan broj država, iako predstavljaju potpisnice Povelje Ujedinjenih naroda vrlo često izigravaju i prekrše ljudska prava i temeljne slobode, unatoč činjenicama da unutar svojih ustava i zakonskog okvira formalno garantiraju zaštitu istih. Unutar totalitarnih režima, gdje se bilježi najveći broj takvih kršenja, državne vlasti uglavnom negiraju vrijednost i dostojanstvo osobe, a i u slučajevima kada se otvoreno prizna kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda, uglavnom se istakne kako je isto bilo nužno u svrhu ispunjenja nekih značajnijih ciljeva. No, još od razdoblja usvajanja Opće deklaracije o ljudskim pravima u Ujedinjenim je narodima jačala strana koja je zagovarala priznavanje potpunog međunarodnog subjektiviteta svakoj osobi. Takvi zagovornici su pripadali takozvanoj individualističkoj teoriji pomoću koje se još od 1960-ih godina nastojao svakoj osobi dodijeliti međunarodnopravni subjektivitet. Suvremeni međunarodni poredak uglavnom prihvaća stavove u kojima se svaka osoba tretira kao međunarodnopravni subjekt te da svaka osoba predstavlja i jedan od krajnjih ciljeva međunarodnog prava, dok je država samo sredstvo zaštite takvih subjekata (Micheline, 2004.).

Kada su u pitanju europske zemlje, osnovni instrument korišten u promicanju i zaštiti osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda predstavlja dokument pod nazivom Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Države koje su potpisnice ovog dokumenta obvezale su se na promicanje i zaštitu prava svih svojih građana, neovisno o njihovom podrijetlu, društvenom položaju, političkom opredjeljenju, te što je i još važnije

od toga, obvezale su se na usklađivanje vlastitih zakonodavnih sustava s odredbama Konvencije. Sama Konvencija temeljena je na Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i njezinim načelima, ali se smatra djelotvornijom iz razloga što propisuje konkretne mehanizme kojima se nadzire primjenjivanje načela Konvencije unutar pojedinih zemalja. Tijela nadzora nad provođenjem i poštivanjem obveza koje su propisane Konvencijom predstavlja Europska komisija za ljudska prava koja je s radom započela 1954. godine te Europski sud za ljudska prava koji je s radom započeo 1959. godine. U razdoblju nakon usvajanja Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svaka je osoba postala subjektom europskoga međunarodnog prava (Mihaljević, 2011.).

3. ZAKONSKA REGULATIVA LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNE SLOBODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Zaštita ljudskih prava predstavlja osnovni zadatak svake zemlje, posebno iz razloga što je zaštita ljudskih prava ujedno i mjerilo stupnja demokratizacije. Zapravo, važnost zaštite ljudskih prava očituje se i u činjenici da je gotovo svaki ustav kao temeljni pravni akt neke zemlje uglavnom sačinjen od odredbi koje reguliraju i štite ljudska prava i temeljne slobode. Sve te činjenice ukazuju na to kako se ljudska prava reguliraju normama čiji se sadržaj ne može mijenjati tako jednostavno. Ljudska prava predstavljaju i visoku razinu prioriteta Republike Hrvatske još od razdoblja uspostavljanja njezine neovisnosti, a poseban je naglasak na iste stavljen prilikom pristupanja Europskoj uniji kada je europski zakonodavni okvir postao dijelom pravnog poretka unutar Republike Hrvatske (Guštin, Sudar, 2021.).

Ljudska se prava odnose na stvaranje okvira temeljnih ovlasti pojedine osobe da traži određeni postupak javne vlasti. Pritom, može se raditi o uzdržavanju, ulasku u zaštićene sfere ako je riječ o političkim pravima i slobodama ili da se radi primjerice o aktivnom djelovanju na području postavljanja standarda garancije prava i sloboda. Garancija prava i sloboda pojedinim osobama prosuđuje se u odnosu prema institucijama javne vlasti, te ostvarivanju zaštite osnovnih prava uz uvažavanje djelotvornosti institucija unutar neke države u određenom vremenu. Pritom, utjecaj i značaj međunarodnih dokumenata kojima se reguliraju i štite ljudska prava i temeljne slobode u posljednjih nekoliko desetljeća raste i na području Republike Hrvatske, kao i u svim drugim zemljama (Kontrec, Boić, 2017.).

Ljudska prava svake pojedine osobe na području Republike Hrvatske prvenstveno se propisuju Ustavom Republike Hrvatske, zakonskim okvirom Republike Hrvatske te odredbama međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka (Pastuović, 2020.).

3.1. Ustav Republike Hrvatske

Na području Republike Hrvatske ljudska se prava svake pojedine osobe propisuju kroz Ustav Republike Hrvatske, odredbama međunarodnih ugovora te zakonom. Ustavom Republike Hrvatske već na samom početku, u članku 3. zaštita ljudskih prava se ističe kao jedna od najviših vrednota samog državnog ustavnog poretka. U Glavi III Ustava Republike Hrvatske garantira se i zaštita osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, zajedno s velikim brojem pojedinačnih prava osoba. S obzirom na činjenicu da se Ustavom Republike Hrvatske propisuju najviše vrednote državnog ustavnog poretka, iste se smatraju temeljem u tumačenju cjelokupnog ustavnog teksta odnosno područja koja se odnose na:

- **Slobodu** – osnovno je pravo svake pojedine osobe koja djeluje unutar demokratskog političkog poretka,
- **Jednakost** – odnosi se na pravo svake osobe na jednakost pred zakonom u pogledu maksimalnog učinka u zaštiti osnovnih prava i temeljnih sloboda svakog građanina zemlje,
- **Nacionalnu ravnopravnost** – predstavlja osnovu demokratskih nacionalnih država koje ne diskriminiraju, već u suprotnosti s tim štiti nacionalne manjine u vlastitoj državi,
- **Ravnopravnost spolova** – osnovno ljudsko pravo koje još uvijek nije u potpunosti ostvareno,
- **Socijalnu pravdu** – predstavlja idealnu situaciju u socijalnoj državi u smislu da se svakom građaninu osigura određen životni standard neovisno o njegovom socijalnom položaju,
- **Poštivanja prava ljudi** – osnova u djelovanju državnih tijela i drugih institucija, ali i temelj regulacije međusobnih odnosa između više osoba,
- **Nepovredivost vlasništva** – jedno od osnovnih prava koje predstavlja temelj za ostvarivanje poduzetničke slobode i omogućavanje prihvatljivih razina tržišnog natjecanja,
- **Vladavinu prava** – predstavlja osnovno načelo odnosa vladajuće strukture prema onim, pravnim ili fizičkim osobama, kojima se upravlja. Vladavina prava se očituje u načinima na koji se donose zakoni, pravnoj sigurnosti, sudskom pristupu, nadzoru

upravnih akata od strane suda, zabranama diskriminiranja uz obvezu poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te jednakosti osoba pred zakonom. Vladavina prava je vrednota koja objedinjuje sve najviše vrednote koje se propisuju Ustavom Republike Hrvatske,

- **Demokratski višestranački poredak** – predstavlja garanciju za slobodu i realizaciju postavljenih osnovnih ustavnih načela (Kontrec, Boić, 2017.).

Sukladno Ustavu Republike Hrvatske, i to odredbi članka 14. unutar Republike Hrvatske svakoj su osobi zajamčena prava i temeljne slobode, bez obzira na njegovu rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, političko i drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, stečenu imovinu, rođenje, obrazovanje, društveni položaj i druge karakteristike osobe. Naime, svaka je osoba pred zakonom jednaka te joj se jamči politička i osobna sloboda kao i prava poput prava na život, zabrana mučenja, zabrana prisilnog rada, pravo na pravedan sudski postupak, nepovredivost doma, pravo na zaštitu osobnog života, pravo na zaštitu obiteljskog života, pravo na dostojanstvo, ugled i čast, pravo na slobodno mišljenje i njegovo izražavanje, savjest i vjeroispovijest. Zasebnim odredbama zajamčena su i gospodarska, socijalna i kulturna prava koja se odnose na prava vlasništva, poduzetnička i tržišna sloboda, pravo na rad i prava iz područja rada, socijalna sigurnost, pravo na socijalno osiguranje, te pravo na zdravstvenu zaštitu i posebne oblike skrbi. Osim toga zajamčena su prava na obrazovanje, pravo na slobodno znanstveno, kulturno i umjetničko stvaralaštvo te pravo na zdrav način života unutar zdravog okruženja (Bačić, 2006.).

Svoj stav o potrebi vladavine prava i svim karakteristikama navedenog pojma istaknuo je i Ustavni sud Republike Hrvatske istaknuvši kako je vladavina prava puno više od pune ustavnosti i zakonitosti koja se spominje u članku 5. Ustava Republike Hrvatske, odnosno u vladavinu prava moraju se uključiti i svi zahtjevi za postupanjima kao i svi zahtjevi koji su povezani sa sadržajem zakona. Prema tome, vladavina prava se ne može povezati s pravom na način na koji je to zakon zakonodavac donio. Vladavina prava ne podrazumijeva samo vladavinu zakona, već nužno mora uključivati i vladavinu po pravu koja osim zahtjeva za ustavnosti i zakonitosti kao jednim od najbitnijih načela svakog pravnog poretka, sadrži i

niz dopunskih zahtjeva koji se odnose na same zakone i njihov sadržaj. Na takav način Ustavni sud nastoji istaknuti kako unutar pravnih poredaka koji se temelje na vladavini prava zakon mora biti opći i jednak za sve osobe, a sve zakonske posljedice moraju biti izvjesne u slučajevima onih osoba na koje će se navedeni zakon primjenjivati. Osim toga, Ustavni sud također ističe kako svaka zakonska posljedica mora biti primjerena legitimnom očekivanju stranki svakog pojedinog slučaja u kojem zakon na iste ima neposrednu primjenu (Pastuović, 2020.).

Ustavni sud Republike Hrvatske smješten je u glavnom gradu Republike Hrvatske na adresi Trg svetog Marka 4 i čini ga trinaest sudaca, od kojih jedan obnaša funkciju predsjednika Ustavnog suda. Svaki se sudac Ustavnog suda odabire na mandat u trajanju od osam godina, a koji teže od prvog dana stupanja suca na dužnost. Osnovne zadaće Ustavnog suda Republike Hrvatske, a koje su propisane ustavom Republike Hrvatske odnose se na:

- Donošenje odluke o suglasnosti pojedinih usvojenih zakona s Ustavom Republike Hrvatske,
- Donošenje odluke o suglasnosti drugih donesenih propisa s Ustavom Republike Hrvatske i njezinim zakonima,
- Može donositi odluke o ocjeni ustavnosti zakona te ustavnosti i zakonitosti drugih usvojenih propisa koji više nisu na snazi, samo u slučajevima kada od prestanka važenja do podnošenja zahtjeva za ocjenom ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošao rok duži od jedne godine,
- Donosi odluke o ustavnim tužbama podnijetima protiv pojedinačnih odluka koje su donijela pojedina državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima kada je donošenjem takvih odluka došlo do povrede osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i prava na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu koje je također zajamčena Ustavom Republike Hrvatske,
- Prati procese ostvarivanja ustavnosti i zakonitosti te u slučajevima kada se uoče neustavnost i nezakonitost tome pravovremeno izvještava Sabor Republike Hrvatske,

- Ima pravo nadležnosti u rješavanju sukoba između tijela zakonodavne, sudbene i izvršne vlasti,
- U skladu s Ustavom Republike Hrvatske donosi odluke o odgovornostima Predsjednika Republike Hrvatske,
- Nadzire djelovanje političkih stranaka u Republici Hrvatskoj zajedno s ustavnošću njihova programa, te ima ovlast, u skladu s Ustavom Republike Hrvatske zabraniti njihov daljnji rad,
- Nadzire ustavnost i zakonitost na izvorima i državnim referendumima te je nadležan u rješavanju izbornih sporova koji ne pripadaju djelokrugu sudova,
- Obavlja druge poslove koji su propisani Ustavom Republike Hrvatske (Crnić, 2004.).

S ciljem zaštite pojedinačnih osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda, Ustavnom sudu Republike Hrvatske moguće je podnijeti ustavnu tužbu koja također predstavlja jedno od posebnih sredstava ustavnosudske zaštite pojedinca. Značajan se broj ustavnih tužbi podnio na način da ih je pisao sam podnositelj tužbe, bez da je pritom imao opunomoćenika, a najbitnija je činjenica da svaka osoba sama može podnijeti ustavnu tužbu u trenutku kada smatra da je donošenje bilo kojeg pojedinačnog akta upravnih tijela ili pravnih osoba povrijedilo njegovo ljudsko pravo ili temeljnu slobodu koju mu jamči Ustav Republike Hrvatske (Bačić, 2006.).

Najčešće povrede koje se javljaju kroz praksu kršenja Ustavom Republike Hrvatske zajamčenih prava su slijedeće:

- **Kršenje prava na pravedno suđenje** – povreda ovog ljudskog prava odnosno povreda pojedinih aspekata toga prava ističe se kao najčešća povreda Ustavom zajamčenih prava koja se ocjenjuju pri Ustavnom sudu. Unutar svojih odluka, Ustavni sud ističe kako je odredba ustavnog prava istaknutog u članku 29. Ustava ograničen na jamstvo pravednog suđenja. Prema tome, u slučajevima kada se ocjenjuju navodi ustavne tužbe, Ustavni će sud ispitivati postojanje povrede

tijekom postupka pred sudovima i temeljem toga donositi odluku o razmatranju postupka kao cjelina i da li je pritom bio vođen tako da bi podnositelju omogućio pravedno suđenje,

- **Ostale (učestale) povrede ustavnih prava** – odnose se na kršenje prava na slobodu (u procesu donošenja odluka Ustavni sud naglašava kako se radi o temeljnom ljudskom pravu te da je Ustavom zajamčena nepovredivost slobode svakog pojedinca, a koju je moguće ograničavati samo u situacijama koje propisuje Ustav), prava vlasništva (na ustavnopravnoj razini moguće je zaštititi pravo vlasništva na način da se spriječi njegovo oduzimanje ili ograničavanje, osim ako je isto temeljeno na zakonu), prava na poštivanje doma (nužno je prvotno procijeniti da li se radi o stanu koji je dom podnositelju ustavne tužbe te da li su se strukture vlasti umiješale u ostvarivanje podnositeljevog prava na poštivanje doma te da li je takav postupak bio opravdan), pravo na poštivanje obiteljskog života (nužno je zaštititi pojedinca i njegovu obitelj kako bi se osigurao neometan obiteljski život), prava na rad (Ustavom Republike Hrvatske i to člankom 54. pripisano je kako svaka osoba ima pravo na rad i slobodu rada, iako to ne jamči zaposlenje) (Crnić, 2004.).

3.2. Zakonodavni i institucionalni okvir u Republici Hrvatskoj

Nastavno na odredbe propisne Ustavom Republike Hrvatske, postoji i značajan broj zakona i drugih pravnih propisa kojima se na različitim razinama prikazuju praktična značenja ljudskih prava i temeljnih sloboda pojedinaca. Ova tvrdnja uključuje značajan broj propisa koji uključuju područja: zdravstvene zaštite, socijalnih službi, kaznenog zakonodavstva, zaštite od različitih vrsti diskriminacije, obrazovnog sustava i slično. Osim toga, Republika Hrvatska ratificirala je i značajan broj međunarodnih ugovora koji se primjenjuju i provode i na globalnim i na regionalnim razinama, a kojima se jamče zaštita i promoviranje ljudskih prava. Takvi ugovori, kojima pripada i šest konvencija usvojenih od strane Ujedinjenih naroda tiču se ljudskih prava, a prema istima postoji i obveza izvještavanja ugovornih tijela

Ujedinjenih naroda, zajedno s Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, prema Ustavu Republike Hrvatske sastavni su dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a njihova pravna snaga iznad je zakona te se mogu neposredno primjenjivati u sudskim odlukama o zaštiti osnovnih prava i temeljnih sloboda pojedinaca. Kako bi se nacionalno zakonodavstvo i međunarodne obveze koje su preuzete od strane Republike Hrvatske, a tiču se zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda pravilno provodile nužno je da odgovornost bude raspoređena na cjelokupan sustav strukture vlasti s posebnim naglaskom na uključivanje sudova u njihovu zaštitu te nezavisnih institucija (Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 2020.).

Zakonom o sudovima¹⁸ propisano je kako je obveza sudova da sude prema odredbama Ustava i drugih zakona. Međutim, sudovi donose presude i temeljem međunarodnih ugovora koji predstavljaju dio pravnog poretka Republike Hrvatske. Osim toga, sudovi u svom odlučivanju primjenjuju i odredbe drugih propisa koji su sukladni Ustavu, zakonima Republike Hrvatske ili međunarodnim ugovorima.

U nezavisne institucije u području zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda ubrajaju se sljedeće:

- Ured pučkog pravobranitelja,
- Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova,
- Ured pravobranitelja za djecu,
- Ured pravobranitelja za osobe s invaliditetom (Pastuović, 2020.).

Pučki pravobranitelji djeluju u okviru Zakona o pučkom pravobranitelju¹⁹ sa zadaćom promicanja i zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda utvrđenih Ustavom, zakonima i međunarodnim pravnim aktima o ljudskim pravima i slobodama koje je prihvatila Republika Hrvatska, kako je istaknuto u članku 2. Zakona. Pravobranitelj za djecu djeluje u okviru Zakona o pravobranitelju za djecu²⁰ te prema članku 2. njegova je uloga da štiti, prati

¹⁸Zakon o sudovima, Narodne novine 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22

¹⁹ Zakon o pučkom pravobranitelju, Narodne novine 76/12

²⁰ Zakon o pravobranitelju za djecu, Narodne novine 73/17

i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora, obvezujućih pravnih akata Europske unije i zakona. Nadalje, pravobranitelj za ravnopravnost spolova djeluje u okviru Zakona o ravnopravnosti spolova²¹ dok pravobranitelj za osobe s invaliditetom djeluje unutar okvira Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom²² a njegova je uloga da štiti, prati i promiče prava i interese osoba s invaliditetom na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

U sastavu sustava državne uprave osnivaju se i posebna tijela koja za cilj imaju promociju i daljnje unaprjeđenje zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. Posebna se pažnja, pritom posvećuje posebno osjetljivim skupinama, te se u cilju njihove zaštite osnivaju i tijela na nacionalnoj razini odnosno povjerenstva i nacionalni odbori Vlade Republike Hrvatske za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a koji se odnose na:

- Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ljudska prava,
- Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za praćenje provedbe Nacionalnog programa za Rome,
- Povjerenstvo za osobe s invaliditetom,
- Povjerenstvo za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži,
- Nacionalni odbor za međunarodno humanitarno pravo,
- Nacionalni odbor za obrazovanje o ljudskim pravima,
- Nacionalno bioetičko povjerenstvo za medicinu,
- Komisija za odnose s vjerskim zajednicama,
- Vijeće za djecu,
- Savjet za razvoj civilnog društva,
- Savjet za nacionalne manjine.

Na području Republike Hrvatske aktivan je i značajan broj nevladinih udruga koje su specijalizirane za područje zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda i njihovo promicanje,

²¹ Zakon o ravnopravnosti spolova, Narodne novine 82/08, 69/17

²² Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom, Narodne novine 107/07

a koje ujedno doprinose i učinkovitosti u ostvarivanju ljudskih prava za svaku osobu te bez diskriminacije (Pastuović, 2020.).

Na regionalnim se razinama zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda omogućuje radom županijskih koordinacija za područje ljudskih prava. Radi se o radnim tijelima koja se uspostavljaju na županijskim razinama, a koje podrazumijevaju uključenost predstavnika svih županijskih odjela u onim područjima koja se smatraju važnima za ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda. Također, sukladno odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova osnivaju se i županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova. U konačnici, vrlo važan čimbenik na području promicanja i zaštite ljudskih prava imaju i organizacije civilnog društva. Registar udruga osnovan pri Ministarstvu upravo je 2020. godine brojio ukupno 3.702 udruga koje su u područja svojih djelatnosti navele i ljudska prava i temeljne slobode. Iako, sve udruge upisane u registar aktivno ne djeluju niti je svaka posvećena isključivo zaštiti i promicanju ljudskih prava, nekolicina među njima svakako daje značajan doprinos ovom području i cjelokupnom sustavu zaštite. Aktivnosti koje provode odnose se na upozoravanje o kršenjima određenih ljudskih prava, ukazuju na nedjelotvornost sustava u nekim područjima te provode aktivnosti i edukacije kojima se podiže svijest u javnopravnim tijelima o obvezama i primjerima dobre prakse te pomažu građanima u ostvarivanju vlastitih ljudskih prava ili u borbi protiv svih oblika diskriminacije. Osim toga, u aktivnosti pojedinih udruga uključena je i besplatna pravna pomoć čime se direktno sudjeluje u realizacijama pristupa pravosuđu (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 2020.).

3.3. Akti strateškog planiranja

Unutar Republike Hrvatske 2008. godine stvoren je strateški okvir koji za cilj ima zaštitu i promicanje ljudskih prava te zaštitu svih osoba od diskriminacije. Naime, u tom razdoblju je na snagu stupio prvi strateški dokument usvojen na nacionalnoj razini u području zaštite i promicanja ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije. Prvi se Nacionalni program za

zaštitu i promicanje ljudskih prava²³ odnosio na trogodišnje razdoblje, a podrazumijeva opsežan dokument pomoću kojeg su definirani prioriteti djelovanja na različitim područjima koja obuhvaćaju:

- Odabrana životna područja,
- Ostvarivanje pojedinih prava,
- Određene skupine društva.

Usvojeni strateški dokument sastoji se od 21 posebno definiranog područja ili skupine djelovanja, za koje je ujedno definirano i 126 ciljeva povezanih sa zaštitom i promicanjem ljudskih prava i temeljnih sloboda. Osnovna je posebnost dokumenta u činjenici da je usvojen bez popratnog akcijskog plana, iz razloga što je sam Nacionalni program sadržavao 222 integrirane mjere zajedno s podacima o nositeljima i rokovima izvršavanja istih.

Drugi je strateški dokument za spomenuto područje donesen 2013. godine te je također vrijedio u trogodišnjem razdoblju. Svojom strukturom te opsegom i sadržajem nastavljao se na prethodni strateški dokument. Naime, ovim se Nacionalnim programom ponovno određuje prioritet djelovanja kroz različite razine, dok se neka od tih djelovanja odnose na ostvarenje nekih od ljudskih prava, druga se odnose na pojedine društvene skupine. Ovaj je Nacionalni program sadržavao ukupno 30 područja, obilježenih s 118 ciljeva, a za svaki od njih definirala se jedna ili više provedbenih mjera što je dovelo do ukupnog broja od 226, te su također istaknuti podaci o nositeljima, rokovima provedbe te izborima financijskih sredstava i pokazateljima uspješnosti provedbe.

Slijedeći strateški dokument koji se odnosio na borbu protiv diskriminacije i zaštitu ljudskih prava donesen je za razdoblje od 2017. do 2022. godine, no važno je spomenuti kako je isti trenutno izvan snage, do čega je došlo donošenjem Odluke Vlade posljedično izmjenama zakonskog okvira u 2018. godini i potrebi za usklađenjem postupka izrade i

²³Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, raspoloživo na: <https://ljudskaprava.gov.hr/nacionalni-plan-zastite-i-promicanja-ljudskih-prava-i-suzbijanja-diskriminacije-za-razdoblje-od-2021-do-2027-godine/989>

prilagođavanja sadržaja pozitivnim zakonima i Nacionalnoj razvojnoj strategiji²⁴. Budući da se definiralo ukupno šest područja koja su proizašla iz Zakona o suzbijanju diskriminacije²⁵ te dodatno područje koje je povezano s europskim strukturnim fondovima ovi su Nacionalni programi imali vrlo konzistentan pristup. Dokumenti su uključivali 19 općih ciljeva, pokazatelje uspješnosti, polazne vrijednosti te izvori podataka i financijskih sredstava za ostvarivanje ciljeva (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 2020.).

3.4. Europski standardi zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u Republici Hrvatskoj

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda predstavlja jedan od međunarodnih ugovora kojim se regulira zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda na području Europe, a potpisana je u Rimu na dan 4. studenoga 1950. godine. Konvencija je na snagu stupila tek tri godine kasnije, 3. rujna 1953. godine te je u nekoliko navrata izmijenjena i dopunjena novim protokolima. Kroz samu Konvenciju uspostavljen je i Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu, koji za cilj ima osiguravanje pridržavanja obveza koje su ugovorne strane preuzele potpisavši Konvenciju te uvažavajući dodatne protokole (Kontrec, Boić, 2017.).

Republika Hrvatska jedna je od zemalja koje su ratificirale Europsku konvenciju i njezine dodatne protokole na dan 5. studenoga 1997. godine, a samim time priznata je i nadležnost Europskog suda za ljudska prava zajedno s obvezatnošću njegovih presuda. Osim toga, preuzeta je i obveza da se nužno moraju izvršiti i one presude proizašle iz sporova u kojima je Republika Hrvatska na strani tuženika.

²⁴Nacionalna razvojna strategija, raspoloživo na: <https://hrvatska2030.hr/>

²⁵Zakon o suzbijanju diskriminacije, Narodne novine 85/08, 112/12

Osim Europske konvencije Republika Hrvatska ratificirala je i dodatne dvije deklaracije: Deklaraciju iz Interlakena²⁶ te Deklaraciju iz Brightona²⁷, koje za cilj imaju povećavanje svijesti nacionalnih vlasti u svim državama koje su potpisale deklaraciju i to na svim razinama vlasti, i sudskoj i izvršnoj i zakonodavnoj prema standardima deklaracija te osigurati primjenu istih unutar granica vlastite zemlje. Primjerice, potpisom Deklaracije iz Brightona zemlje potpisnice su se obvezale na:

- Poticanje nacionalnih sudova i omogućavanje vođenja računa o temeljnim načelima Europske konvencije, uz poštivanje prakse Europskog suda za ljudska prava u vođenjima postupaka te prilikom obrazloženja donesenih presuda,
- Davanje bitnih informacija javnim dužnosnicima o obvezama koje proizlaze iz Europske konvencije, posebice onima koji obučavaju djelatnike pravosudnog sustava, osobama koje su u obvezi primjene prava te onima čija je odgovornost lišavanje pojedinaca slobode,
- Davanje odgovarajućih informacija sucima te provođenje stručnih edukacija istih, zajedno s odvjetnicima i državnim odvjetnicima o odredbama Europske konvencije i to već na studiju, a potom i praktičnom obukom te stručnim usavršavanjem (Kregar, 2014.).

Tijela vlasti u Republici Hrvatskoj obvezna su osigurati građanima ostvarivanje prava zajamčenih Europskom konvencijom na način da se pravodobno usklađuju svi propisi, sudska i upravna praksa te javne politike s konvencijskim pravima. U slučajevima u kojima

²⁶Interlakenskadeklaracija, raspoloživo na:

https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjEIPDglvb3AhUug_0HHeH6BwkQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Furedzastupnika.gov.hr%2FUserDocsImages%2F%2Fdokumenti%2FKLJU%25C4%258CNI%2520DOKUMENTI%2F%2FInterlakenska%2520deklaracija%2520HRV.pdf&usg=AOvVaw3OEqI3LI20Gw-5A139MV0J

²⁷Deklaracija Brighton, raspoloživo na:

https://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwisk5r9Ivb3AhVSh_0HHT35CykQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Furedzastupnika.gov.hr%2FUserDocsImages%2F%2Fdokumenti%2FKLJU%25C4%258CNI%2520DOKUMENTI%2F%2FDeklaracija%2520Brighton%2520HRV.pdf&usg=AOvVaw3XMIe6-jpxxxEIQAtefDJB

se Europskom sudu za ljudska prava podnese tužba protiv države, neovisno o razini vlasti, sud provjerava konvencijski sustav po kojemu se štite ljudska prava i temeljne slobode, što se može učiniti apstraktnim, no za svakog pojedinca koji podnosi tužbu to znači zaštitu pojedinih njegovih ljudskih prava. Zahtjev se podnosi pojedinačno ili zajednički, a nakon ispitivanja njegove dopuštenosti, utvrđuje se i slijedeće:

- iscrpljenost domaćih pravnih sredstava,
- Zahtjev podnesen unutar roka od 6 mjeseci od dana donošenja konačne presude iz nadležnosti domaćeg suda,
- Podnosi li se prigovor na provedbu jedne ili više mjera propisanih Europskom konvencijom,
- Da li je podnositelj prigovora pretrpio bilo kakav oblik štete (Kontrec, Boić, 2017.).

3.5. Hrvatska vanjska politika u području ljudskih prava i temeljnih sloboda

Politika zaštite i promicanja osnovnih ljudskih prava i temeljnih sloboda provodi se i kroz poslove Ministarstva vanjskih i europskih poslova, a sve sukladno prihvaćenim standardima zaštite ljudskih prava. Vanjsko političko djelovanje Republike Hrvatske orijentirano je ponajprije na aktivnu podršku zaštite i promocije svih ljudskih prava koja su definirana unutar međunarodnih instrumenata, a kojih je i sama potpisnica, te se zalaže i za univerzalnu ratifikaciju istih. Kroz vlastito međunarodno djelovanje u sklopu zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda Republika Hrvatska je istaknula važnost:

- Univerzalnosti, međusobne povezanosti i uvjetovanosti svih ljudskih prava,
- Jednakih mogućnosti za uživanje ljudskih prava svim osobama, što se posebice odnosi na žene, djecu te nacionalne manjine,
- Prava na život i potpuna ukidanja smrtnih kazni,
- Potpunog ukidanja svih vrsta mučenja te drugih nehumanih i ponižavajućih oblika kažnjavanja.

Prema tome, jasno je za zaključiti kako je demokratizacija i osnaživanje promocije ljudskih prava osnovni cilj vanjske politike Republike Hrvatske. Takva se politika zastupa i u nastupima u svjetskim i regionalnim političkim tijelima te prilikom bilateralnih kontakata (Maričić, 2012.).

Republika Hrvatska od svog nastanka ratificirala je i prihvatila sve osnovne međunarodne instrumente kojima se regulira područje ljudskih prava, uključujući i sve konvencije Ujedinjenih naroda, prema kojima, kako je i ranije istaknuto postoji obveza izvještavanja te se zalaže i za daljnje unaprjeđenje suradnje s ugovornim tijelima Ujedinjenih naroda koja su osnovana temeljem ratificiranih konvencija. Republika Hrvatska radu tijela Ujedinjenih naroda doprinosi svojim stručnim predstavničkim kadrom, kao što je to primjerice stručnjakinja u Odboru za uklanjanje diskriminacije žena te je također aktivno uključena i u izradu novih standarda na području zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda u sklopu organizacije Ujedinjenih naroda te ostalih regionalnih organizacija. Također, svoj doprinos zaštiti ljudskih prava Republika Hrvatska ostvaruje i kroz sudjelovanje u Gospodarskom i socijalnom Vijeću Ujedinjenih naroda, Komisiji za zaštitu ljudskih prava te Komisiji za položaj žena (Pastuović, 2020.).

U konačnici, politika Republike Hrvatske u području zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda odnosi se i na suradnju sa značajnim brojem domaćih i međunarodnih nevladinih organizacija, unutar kojih se vodi načelom podrške aktivnom uključivanju civilnog društva u stvaranje međunarodne politike na području zaštite ljudskih prava (Omejec, 2010.).

4. ZAKLJUČAK

Ljudska prava predstavljaju jedno od osnovnih i pomalo kontroverznih tema u suvremenom svijetu, te svoje mjesto pronalaze u gotovo svim sferama ljudskog djelovanja, neovisno o tomu radi li se o pozitivnom ili negativnom kontekstu.

Jasno je, kako su osnovna ljudska prava i temeljne slobode uključene i u zakonodavni okvir svake zemlje, a posebno je važno za istaknuti da ljudska prava nisu stagnirajuća kategorija nego je jasno da se ista razvijaju onim tempom kojim se razvija ljudska civilizacija. Prema tome, jasno je i da, upravo zbog različitih razina ljudskog djelovanja ljudska prava doživljavaju situacije u kojima su i ograničena, a sve u cilju očuvanja ljudskog života i sigurnosti, te borbe protiv opasnosti i faktora koji ugrožavaju ljudski život i slobodu.

Važno je istaknuti da su ljudska prava i temeljne slobode u Republici Hrvatskoj zaštićena, kao i u gotovo svim državama svijeta. Naime, osnova zaštite ljudskih prava proizlazi iz odredbi Ustava Republike Hrvatske, potpisanih međunarodnih ugovora, te zakona Republike Hrvatske. Osim toga, nužno je napomenuti i kako se ljudska prava i temeljne slobode štite i promiču i ratifikacijom svih bitnih međunarodnih instrumenata zaštite, suradnjom s organizacijama na svim razinama, a posebice poticanjem aktivnosti civilnog društva i nevladinih organizacija.

Zaštita ljudskih prava u Republici Hrvatskoj iznimno je dobro propisana i zakonski definirana, posebice preuzimanjem pravnog nasljeđa Europske unije, te ratifikacijom različitih konvencija i potpisom međunarodnih ugovora. Međutim, provedbe propisanih mjera u praksi su te koje nisu u potpunosti prihvaćene iz velikog broja razloga, te smatram kako je to jedan od najvećih problema zaštite ljudskih prava u Republici Hrvatskoj stoga je potrebno potaknuti sve dionike iz područja zaštite i promicanja ljudskih prava, podizanjem svijesti o istom.

LITERATURA

1. Ačić, V., (2016.) Legal framework of guaranteeing and enjoyment of human rights, *Primus Global* 5:98
2. Bačić A., (2006.) *Ustavno pravo Republike Hrvatske*, Pravni fakultet sveučilišta u Splitu, Split
3. Centar za socijalnu skrb, (2019.) *Ljudska prava*, Zagreb
4. Crnić J. (2004.) Vladavina Ustava: zaštita sloboda i prava čovjeka i građanina ili kako pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske. *Informator*
5. Čulo, I. (2020.) Ljudska prava u hrvatskoj emigrantskoj misli, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 46(92): 439–643
6. Guštin, M., Sudar, V., (2021.) Ljudska prava U Hrvatskoj pod utjecajem pandemije, *Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja* 55(1):107
7. Kolednjak, M., Šantalab, M., (2013.) Ljudska prava treće generacije, *Technical Journal* 7:322
8. Kregar, J., et al. (2014.) *Ljudska prava: uvod u studij*, Zagreb: Pravni fakultet
9. Kontrec, D., Boić, V., (2017.) *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt*, Zagreb: Pravosudna akademija
10. Maričić, D., (2012.) *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Zagreb: Novi informator
11. Mitrović, Lj., Grbić Pavlović, N., Pavlović, G., (2016.) Derogiranje ljudskih prava u vanrednom stanju – slučaj Bosne i Hercegovine, *Pravni Vjesnik* 32:202
12. Mihaljević, J., (2011.) Ustavna uređenja temeljnih prava u Hrvatskoj 1946.–1974., *ČSP* 1:25-51
13. Micheline I., (2004.) *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*, LA: Berkeley
14. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, 2020.

15. Omejec, J. (2010.) *Vijeće Europe i Europska unija: institucionalni i pravni okvir*, Zagreb: Novi informator
16. Pastuović, I. (2020.) *Vijeće Europe i zaštita ljudskih prava*, Šibenik: Veleučilište u Šibeniku
17. Smerdel, B., (2013.) *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, Zagreb: Narodne Novine
18. Spajić Vrkaš, V., Kukoć, M., Bašić, S., (2001.) *Interdisciplinarni rječnik: obrazovanje za ljudska prava i demokraciju*, Zagreb
19. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, (2020.) *Pregled institucionalnog, zakonodavnog i strateškog okvira u području zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije.*